

Demográfiai öregedés és gazdasági aktivitás

Az élettartam meghosszabbodását alapvetően pozitív folyamatnak tartják szerte a világon. Ugyanakkor kétségtelen tény, hogy a demográfiai öregedéssel együtt járó kihívások mennyisége, időtávja, a megoldások mikéntje és hordereje lényegesen befolyásolja az egyes országok, régiók, sőt az egész emberiség további fejlődését.

A jelentős létszámú és minden előreszámítás szerint gyorsan és nagy mértékben tovább növekvő idős népesség ellátása, más megközelítésben az idősekről történő egyéni és társadalmi gondoskodás szinten tartása, vagy inkább javítása csak akkor lehetséges, ha magas a gazdasági aktivitás és a foglalkoztatottság, biztosított a kellően hosszú és jövedelemszerző szakaszokkal kellően lefedett aktív életciklus.

A legutóbb elkészült gazdasági aktivitási előreszámítás¹ bemutatja, hogy az egyes életkorokban mennyien vannak, illetve lesznek a gazdaságilag aktív – azaz a definíció szerint foglalkoztatott vagy állásukra kereső – személyek. Az előreszámítás lakossági megkérdezéssel alapul, azokat tekintjük gazdaságilag aktívnak, akik a kérdéses alkalmával annak vallották magukat (*kínálati előrebecslés*).

A gazdasági aktivitási projekció – amellyel, hogy a népesség számának és iskolázottságának hosszú távú előreszámítására épül – sajátos hipotéziseket tartalmaz, amelyek a demográfiai öregedés kihívásaira reflektálnak. A hipotézisek a gazdasági aktivitás négy – az elvégzett elemzések szerint meghatározó – jellemzőjére vonatkoznak:

- pályakezdési életkor,
- nyugdíjkorhatár,
- iskolai végzettség szerinti különbség,
- férfiak és nők közötti különbség.

A pályakezdési életkor emelkedése az iskolázás egyre hosszabbodó időtartama miatt alaptendencia. Elegendő arra gondolni, hogy 50 évvel ezelőtt 14 éves életkorig, ma pedig már 18 éves életkorig tart a tankötelezettség. Az érettségi adó középfokú képzés dominanciája és a gyorsan növekvő felsőoktatási képzési arányok előrevetítik, hogy az iskolapad elhagyása a jövőben még későbbi életkorban következik be.

A nyugdíjkorhatár emelkedése és jövőbeni további emelése szintén alaptendenciának számít: a népesség öregedése kisebb-nagyobb korhatáremeléseket kényszerít ki. A korhatáremelés(ek) lényege az egyensúly biztosítása a pályakezdési életkor emelkedése miatt amúgy is rövidülő aktív életszakasz és a nem aktív életszakaszok között.

A gazdasági aktivitás szintje az iskolai végzettség függvényében nagy eltéréseket mutat. A különbségek mérséklése társadalmi szükséglet, hosszabb távon jelentős előrelépést kell elérni ezen a téren. Hasonló elmozdulás szükséges a férfiak és a nők közötti aktivitási differenciák terén, beleértve a gyermekneveléssel és a munkával töltött idő egyenrangúsítását is.

A gazdasági aktivitás előrebecslésénél alkalmazott konkrét *hipotézisek* a következők:

- **Pályakezdési életkor:** Az átlagos pályakezdési életkor 2020-ig egy évvel, 2050-ig újabb egy évvel emelkedik.
- **Nyugdíjkorhatár:** Az öregségi nyugdíj korhatára 2009-ben egységesen 62 év lesz, ami 2020-ra 65, 2050-re 68 évre emelkedik.
- **Iskolai végzettség szerinti aktivitási különbség csökkenése:** A diploma nélküliek aktivitása azonos mértékben közelít a diplomásokéhoz, a közeledés mértéke 2009-ig 5%, 2020-ig 20%, 2050-ig 50 százalék, vagyis a jelenleg mért különbségek a felére csökkennek.
- **Férfiak és nők közötti különbség csökkenése:** A nők aktivitása közelít a férfiakéhoz, a közeledés mértéke, 2009-ig 5%, 2020-ig 20%, 2050-ig 50 százalék, minden életkorban megfelelődik a manapság megfigyelt differencia.

A hipotézisek nyomán kialakuló, életkor szerinti aktivitást mutatja be az 1. ábra a 2. oldalon. A jelenlegi, 2006-os munkaerőpiaci részvételt a viszonylag korai életkorban történő belépés, a férfiak és nők közötti nagyfokú különbségek, az aktivitás korán megkezdődő csökkenése és a – 60 éves korhoz közeledve – gyors lecsengése jellemzi. A 2050. évre kirajzolódó aktivitás minden csoportban igen nagy változásokat, valóságos áttöréseket mutat. Későbbre tolódik a pályakezdés, a gyermeknevelésre fordított időt leszámítva gyakorlatilag megszűnik a nők és a férfiak aktivitása közötti különbség, az aktívból az inaktív életszakaszba való átmenet lecsengése (befejeződése) pedig kitolódik a 60-as, sőt, akár a 70-es életkorokra.

Az előreszámítás eredményei közül a gazdaságilag aktívok létszámának alakulását emeljük ki. A létszám-variánsokat úgy képeztük, hogy a hipotézisekben megfogalmazott aktivitási arányszámokat alkalmaztuk a népesség-előreszámítás különböző változataira. A 2. ábra (2. oldal) öt trendvonala közül az *alapváltozat* tekinthető reálisnak, de kiszámítottuk a gazdaságilag aktívok magas

Tartalom

Demográfiai öregedés és gazdasági aktivitás

Származási hatások a munkapiacra?
Magyar nyugdíjasok a nagyvilágban

Kitekintés

Munkavállalás kisgyermek mellett Franciaországban

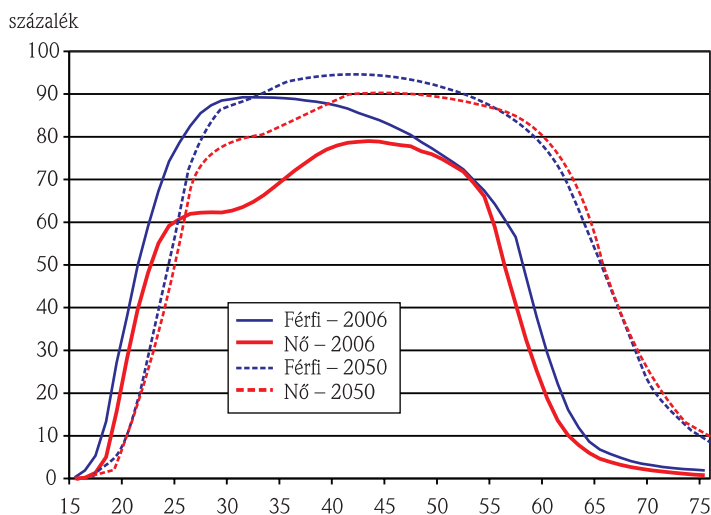
Szemle

Demográfia és népeségszociológia
Gyermekek: vágyak és tények
Az életkilátások differenciálódása iskolázottság szerint, 1986–2005
Demográfia 2007

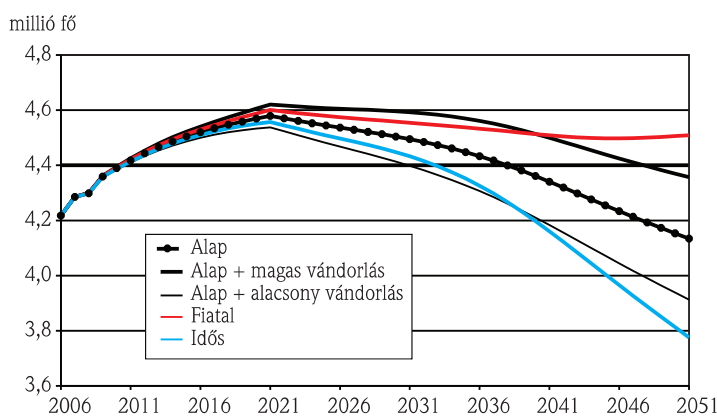
Naptár

NKI Manréza
Hollós Marida előadása
50+ marketing konferencia
Ezüstkor – Időskorúak Magyarországon – Aktív öregedés
Blaskó Zsuzsa Ph.D. védeke
Munkaerő-vándorlás Közép-Európában

¹ Részlet a szerzőnek a *Demográfia* folyóirat 50. évét ünneplő konferencián tartott előadásából (Budapest, 2007. június 5.). Az előadás alapján készült tanulmány: Hablicsek László: „Népességünk következő évtizedei – különös tekintettel a területi különbségekre”. *Demográfia*, 50. évf. 2007/4: 392–429.

1. ábra. Aktivitási arányszámok életkor és nem szerint, 2006 és 2050

2. ábra. A gazdaságilag aktívák létszáma különböző népességi forgatókönyvek szerint

és alacsony bevándorlás melletti alakulását is. Szélső változatokként pedig a *fiatal* (magas gyermekszám, alacsony élettartam, magas bevándorlás) és az *idős* (alacsony gyermekszám, magas élettartam, alacsony bevándorlás) népességi variánsok aktivitási következményeit tüntetjük fel.

A gazdasági aktivitási előrebecslés kiemelt megállapításai:

- A magyarországi gazdasági aktivitás szintje európai mércével mérve alacsony. A 15+ éves népességnek kevesebb, mint 50 százaléka gazdaságilag aktív. 100 gazdaságilag aktív személyre

135 nem-aktív jut. A demográfiai öregedés felgyorsulása miatt elengedhetetlen, hogy a gazdasági aktivitás szintje jelentősen emelkedjen, az eltartási arány csökkenjen Magyarországon.

- A folyamatban lévő nyugdíjkorhatár-emelés és az iskolázottsági expanzió együttes hatására a gazdaságilag aktívák számának átmeneti növekedése várható, ez azonban hosszabb távon nem ellensúlyozza a demográfiai öregedés hatását. Hathatós intézkedések nélkül a gazdaságilag aktívák létszáma a század közepéig 1 millió fővel is kevesebb lehet, a 15+ évesek közötti arányuk akár 40 százalékra visszaeshet.
- A lisszaboni célkitűzésekben megfogalmazott 70%-os aktivitási ráta 2020-as évekre történő eléréséhez szükségesnek mutatkozik a nyugdíjkorhatár 65 évre emelése, a pályakezdési életkor emelkedésének lassítása, a férfiak és a nők, illetve a különböző iskolai végzettségűek aktivitási szintje közötti különbségek legalább 25 százalékos csökkentése.
- A fiatal nemzedékek egyre kisebb létszáma miatt a gazdasági aktivitás emelése, életkori spektrumának szélesítése nemcsak a következő 15 évre szóló, hanem az egész századra kiterjedő kihívás, folyamatos, állami együttműködést igénylő feladat. További nyugdíjkorhatár-emelés, a pályakezdési életkor növekedésének mérséklése, a nők gazdasági aktivitásának emelése, az aktivitás területi és társadalmi különbségeinek csökkentése egyaránt szükségesnek mutatkozik. Ezek elmaradása gyorsan növekvő, a század közepén már 170-hez, a végén pedig 200-hoz közeli függőségi arányokat eredményezne, ami valószínűleg maga után vonná a kialakult jóléti rendszerek részleges vagy teljes összeomlását.
- A projekciók alapváltozatában a gazdaságilag aktívák aránya a 15+ évesek között lényegesen emelkedik, és a század közepéig 50 százalék felett marad. A gazdaságilag aktívák száma 2050-ig nem csökken 4 millió fő alá. Lényegesen átalakul a gazdaságilag aktívák korszerkezete, növekszik az idősebb, sőt egészen idős munkavállalók száma: 60+ évesek aránya az összes gazdaságilag aktív között ma 3 százalék, a század közepére azonban már 20% felett lehet. Mérséklődnek az eltartási arányok (gazdaságilag nem aktívák/gazdaságilag aktívák), ám ezen belül megnő az idős népesség eltartási rátája. Így továbbra is jelentős társadalmi szolidaritás lesz szükséges a jóléti rendszerek fenntartásához.

Hablicsek László NKI
hablicsek@demografia.hu

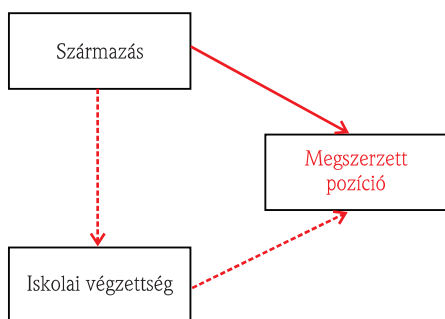
Származási hatások a munkapiacra?

Vajon megjelenik-e a munkapiaci sikeresség alakításában a szülői háttér, a származás hatása – az iskolai pályafutáson túl? Két, egyébként azonos iskolai végzettséggel rendelkező emberre eltérő lehetőségek várhatnak-e az életben pusztán azért, mert az egyikük „jobb” (iskolázottabb, jobban kereső, vagyonosabb...) családba született, mint a másik? Más oldalról nézve: ellensúlyozhatja-e az alacsony végzettségből fakadó munkapiaci hátrányokat a szülőktől örökölt (kulturális, anyagi, kapcsolati...) tőke? Vagy: csökkentheti-e akár a diploma értékét is az alacsony származás, a gyerekkori hátrányos helyzet?

Vizsgálódásaim a társadalmi mobilitás irodalmának elméleti és empirikus eredményeiből indulnak ki és végső soron arra keresnek vá-

laszt, hogy elegendő-e az oktatási esélyegyenlőség biztosítása ahhoz, hogy a származási helyzettől függetlenül, mindenki egyenlő esélyekkel rendelkezzen a munkapiacra, így az „életben” is. Másként fogalmazva, a szülői háttér közvetlen hatását vizsgálom a megszerzett társadalmi pozícióra – elválasztva azt a közvetett, vagyis az iskolai végzettségen keresztül továbbörökített szülői háttér-hatástól (lásd az 1. ábrát a 3. oldalon). A társadalmi háttér közvetett hatásának azt nevezzük, amikor a szülők társadalmi helyzete az utódok iskolai végzettségét befolyásolja, és azon keresztül hat megszerzett társadalmi pozíciójukra. Közvetlen határról viszont akkor beszélhetünk, ha a származás az iskolai végzettségtől függetlenül, azon túl is befolyásolja az elért sikereket. Származáson a család társadalmi-gazdasági helyzetét, a szülők foglalkozását, iskolai végzettségét értjük.

* A szerző Ph.D. disszertációjának rövid összefoglalója.

1. ábra. A származás közvetett és közvetlen hatása

A közvetlen származási hatás jelenlétét különböző társadalmakban az elmúlt évek során több empirikus munka is igazolta. Olyan írás azonban nemigen akad, amely a feltárt összefüggések mögött álló társadalmi mechanizmusokat részleteiben vizsgálná. Erre vállalkozik – Magyarország vonatkozásában – ez a dolgozat. A kutatás módszere nagymintás adatfelvételek (KSH Időmérés 2000, Ifjúság 2000 és FIDÉV 1999 felvétel) másodelemzése volt.

A vizsgálat legfőbb megállapítása szerint a kilencvenes–kétezres évek Magyarországon a pályakezdő munkavállalók esélyei nem függetlenek attól, hogy milyen társadalmi háttérből származnak – hasonló iskolai végzettség esetén sem. Főbb demográfiai jellemzőik (nem, életkor), valamint munkapiaci tapasztalatuk azonossága esetén is megállapítható, hogy a magasabb presztízsű szülők gyermekei valamelyest jobb fizetésre és magasabb presztízsű foglalkozásra számíthatnak, mint a velük azonos szinten iskolázott társaik. Azokban az esetekben, amelyekben szignifikáns közvetlen szülői hatás mutatható ki, ez mintegy egynegyedét-felét teszi ki a megszerzett pozícióra gyakorolt teljes származási hatásnak, vagyis a közvetlen és a közvetett hatás összegének. A társadalmi előnyök átöröklésének szintje a rendszerváltozás hatására érdemben nem változott.

Lényeges, hogy a társadalom egészében mért közvetlen szülői hatás mértéke nem minden társadalmi csoportban, illetve munkapiaci területen egyforma. Az összes 19–29 éves pályakezdő esetében egy egységnyi társadalmi háttér-javulásra átlagosan 800–1600 forintnyi havi keresetnövekményt, illetve 0,4–0,7-es társadalmi presztízs-előnyt mértünk. Bizonyos csoportokban azonban (amelyekről az

alábbiakban lesz szó) a kedvező családi háttérből indulók előnye eléri a 6-7000 forintot, illetve az 1,8 pontos presztízs-növekményt is.

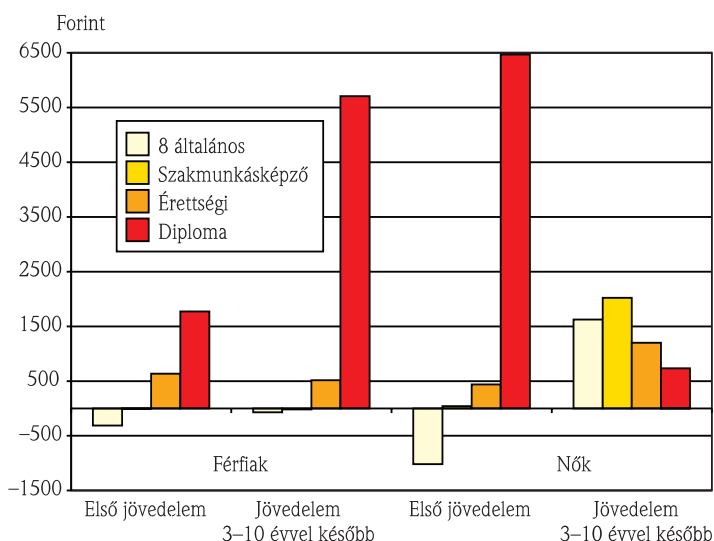
A különböző szinten iskolázott pályakezdőket összehasonlítva kiderült, hogy a közvetlen társadalmi háttér hatása leginkább a diplomásoknál érzékelhető, legalábbis a jövedelmet tekintve (lásd a 2. ábrát). Kimutatható, hogy esetükben a szülői ismérvek és a munkapiaci siker közötti kapcsolatot nem az elvégzett szak jellege, az intézmény típusa, de nem is az adott intézmény–szak kombináció népszerűsége okozza, mivel a kapcsolat mindezen tényezőkre (és egyéb munkapiaci jellemzőkre) kontrollálva is fennáll. Lényeges azonban, hogy nem a felsőoktatásba bekerülő – viszonylag kisszámú – *alulról* jövő diákra várnak társaiktól rosszabb esélyek a munkapiacra, hanem a legmagasabbról indulók jutnak tovább másoknál. Vagyis nem a hátrányok halmozódása, hanem inkább a kiváltságok továbböröklítése tapasztalható.

A munkapiaci oldaláról vizsgálva a kérdést azt feltételeztem, hogy bizonyos munkakörök sikeres betöltése fokozottan igényli a szülői házból elsajátítható és a család társadalmi pozíciójával összefüggő készségeket. Ilyenek a kommunikációs és a szociális készségek, a kreativitás, vagy az autonóm tevékenykedés képessége. Kialakítottam a „személyiség-intenzív munkakörök” kategóriáját, amelyekben a társadalmilag átöröklhető személyiségjegyekhez képest jellemzően háttérbe szorul a specifikus szaktudás fontossága, illetve bizonyos esetekben a szaktudás hiánya akár leplezhető–helyettesíthető is a megfelelő személyiségjegyek birtoklásával. Feltételeztem, hogy az ilyen munkakörökben elért siker az átlagnál nagyobb mértékben függ össze a családi háttérrel.

Az elérhető adatok a munkaköri szintű besorolást nem, az ágazatok készség-igény szerinti csoportosítását azonban lehetővé tették. Ezt felhasználva a vizsgálatok megmutatták, hogy a „személyiség-intenzívnek” nevezhető ágazatokban (az oktatásban, a pénzügy területén, a közszolgáltatásban, az egészségügyi és szociális szférában, valamint az ingatlanforgalmazás területén) dolgozó pályakezdők sikerességét valóban kiemelkedő mértékben határozza meg társadalmi háttérük: a „jó” családból érkezők előnye havi 6000 forint többletkeresetben nyilvánul meg.

A munkahely ágazati hovatartozása mellett a tulajdonforma is hatással lehet arra, hogy a sikert milyen mértékben határozza meg a származás: a versenyszférában a munkáltatónak tágabb tere van az iskolai végzettségtől független jellemzők figyelembevételére. Ebből pedig az következik, hogy az itt elhelyezkedők előrejutását inkább meghatározhatja családi háttérük, mint a bürokratikus előírásoktól erőteljesebben kötött állami és költségvetési intézményekben dolgozókat. Az elvégzett elemzések szerint a kedvező szülői háttér kizárólag a piaci szektorban befolyásolja pozitívan a kereseteket, míg az elért foglalkozási presztízszt tekintve a vizsgálat nem tárt fel tulajdonforma szerinti különbségeket. Eszerint a „jó családból” való származást a piac leginkább a jövedelmen keresztül jutalmazza.

Természetesen felvetődik a kérdés, vajon milyen úton-módon juttathatják a szülők ilyen munkapiaci előnyökhöz gyermekeiket. Három csoportba soroltam azokat a mechanizmusokat, amelyek révén a szülői háttér munkapiaci hatását kifejezheti: a kulturális, a kapcsolati és az anyagi erőforrások csoportjába. A kulturális erőforrások szerepének munkapiaci fontosságát az adja, hogy napjainkban a technikai jellegű szaktudáson túl (vagy akár helyette) számos munkakörben előtérbe kerülnek a különféle személyiségjegyek, vagy az általános készségek – mint amilyen a kommunikációs készség, a szociális készségek, a megjelenés, a vezetői adottságok stb. Egy sor ilyen jellegű képességet inkább a családi szocializáció során lehet elsajátítani – jobb esélyekkel a középosztályi, mint az alacsonyabb státuszú családokban. Így állhat elő az, hogy aki a szülői házból

2. ábra. A szülői háttér hatása a jövedelemre nem és iskolai végzettség szerint.

Regressziós becslések, kontrollált hatások

Az adatok forrása: Ifjúság 2000.

„megfelelő” értékeket, személyiségjegyeket, viselkedési módokat hoz magával, az elvégzett tanulmányai mellett további előnyökre tehet szert.

A kapcsolati tőke jelentősége az álláskeresésben a szakirodalomból jól ismert. Mivel egy kapcsolatháló tagjai jellemzően hasonló társadalmi helyzetű emberekből állnak, adódik, hogy a jobb társadalmi helyzetű szülő befolyásosabb, jobb munkapiaci pozíciókat elérő ismerősöket tud mozgósítani, hogy gyermekét segítse. Tudjuk azt is, hogy jobb állás érhető el, ha a munkaadó és a munkavállaló közötti közvetítő magasabb státusszal rendelkezik. A kapcsolati tőke szerepe a (diplomás) munkapiacokon általában kiemelkedő, a rendszerváltás utáni Magyarországon pedig különösen az. Ezért adódhat, hogy a „jobb” családból származók szülei segítségét, illetve a szülők kapcsolatrendszerét felhasználva másoknál jobb minőségű állásokhoz jutnak.

Végezetül az anyagi erőforrásokat illetően azt feltételeztük, hogy a biztos háttér, a nyugodt és ezért eredményes álláskeresés lehetősége, a családi vagyon közvetlen átöröklése, illetve a jövedelemelvárások növelése pozitív hatást gyakorol a munkapiaci kimenetek-

re. Erre vonatkozó eredményeink némileg árnyalták várakozásainkat. Kiderült ugyanis, hogy a család kedvező anyagi helyzete sok esetben éppen arra ad lehetőséget a munkába álló fiatal számára, hogy „ráérősen”, kevésbé anyagi siker-orientáltan indítsa szakmai pályafutását. Ez esetleg a karrier későbbi szakaszában jelenik meg pótlólagos erőforrásként, szakmai tapasztalat, munka melletti tanulás, „gazdagabb önéletrajz” formájában.

Megfelelő adatok hiányában a dolgozat számos kérdést nyitva hagyott. Előttünk áll például a feltárt közvetlen szülői háttér hatások időbeli változásának vizsgálata – mind az életkorral járó változások, mind pedig a történeti változások szempontjából. Pontosítani kell a személyiség-intenzív munkakörök fogalmát, és finomítani a megfelelő mérési módszerek kidolgozását. Végezetül további kvalitatív és kvantitatív vizsgálatokra vár az egyenlőtlenség átöröklését biztosító erőforrások szerepének árnyaltabb megismerése.

Blaskó Zsuzsa *NKI*
blasko@demografia.hu
zsblasko@gmail.com

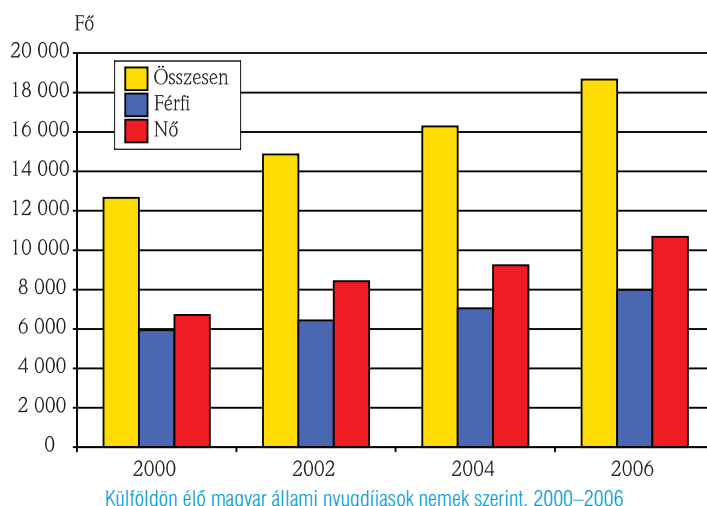
Magyar nyugdíjasok a nagyvilágban*

A múlt században meglendült nemzetközi vándorlásban elsősorban a munkát, a jobb megélhetést kereső, döntően fiatal és középkorú korosztályok tagjai vettek részt. A 20. század utolsó harmadában azonban új jelenség lépett fel: az időskori vándorlás, amely a fejlett országokban az elmúlt évtizedekben tömeges méreteket öltött. Ennek lehetőségét a várható élettartam hosszabbodása, a népesség elöregedése, a nyugdíjasok számának és arányának rohamos emelkedése, a kontinensek egységesülése, valamint az teremtetten meg, hogy növekedtek a szabadidő turizmus céljaira rendelkezésre álló jövedelmek.

Az alábbiakban nem erről a jelenségről, nem általában az idősök külföldre költözéséről, sem a nyugdíjas turizmusról, hanem kizárólag a magyar nyugdíjasban részesülők nemzetközi vándorlásáról lesz szó. A Magyarországról külföldre folyósított nyugdíjszerű ellátásokban részesülők sajátos sokaságot képviselnek, akik igen kicsiny hányadát képviselik a külföldön élő, nyugdíjas-korú magyar emigránsok egészének. Nagy részük az 1956-os exodust követően, feltehetően az 1960-as, 1970-es és különösen az 1980-as évtizedben legális (turista) útlevelel távozik közül kerül ki. Közöttük már nagy számban voltak 10–15 év időtartamú aktív magyarországi munkavégzés után kivándorolt középkorúak.

Az Országos Nyugdíjbiztosítási Főigazgatóság adatai szerint 2002. év kezdetén 14 885 külföldön élő részesült magyar nyugdíjasban, ami több mint kétezer fős növekedést jelentett az ezredfordulóhoz képest. A hozzávetőlegesen 15 ezer fős tömeg 3–4%-át képviseli az 1953 után Magyarországról kivándorolt több mint 400 ezer külföldön élő emigránsnak, és mindössze 0,5%-át a 3,1 millió magyarországi nyugdíjasnak. A külföldön élő magyar állami nyugdíjasok száma a következő négy évben töretlenül tovább emelkedett és 2006-ban elérte a 18 655 főt. Az egész vizsgált időszakot figyelembe véve a legintenzívebb változás 2000 és 2002 között történt, amikor 17 százalékos növekedést regisztráltak. 2002 és 2004 között mérséklődött a növekedési ütem (10 százalék), majd 2004 és 2006 között újra nekilendült a folyamat (15 százalék).

Bár a kivándorlók között folyamatosan a férfiak voltak többen, a nők általánosan megfigyelt hosszabb várható élettartamából következően a külföldön élő magyar állami nyugdíjasok között a hölgyek

Forrás: Országos Nyugdíjbiztosítási Főigazgatóság, Statisztikai Főosztály.

részaránya a magasabb: 2000-ben 53%, 2002-ben 56,7%-ra ugrott, majd két év stagnálás után 2006-ban 57,2% lett. A hat évvel korábbi állapothoz képest ez 4,2 százalékpontos növekedést jelent. Meg kell említenünk, hogy az összes magyar nyugdíjas nemek szerinti összetétele még kevésbé kiegyenlített, a nők aránya 2002 után 60 százalék fölé került Magyarországon.

Témánk szempontjából a külföldi állampolgárság megszerzésének vagy meg nem szerzésének nincs jelentősége, hiszen a magyar nyugdíj odaítélése független az állampolgárságtól.

Vélhetően csekély szerepe lehet annak a tényezőnek, hogy a hajdani magyarországi munkavállalást a nők – alacsonyabb iskolai végzettségüknek fogva – fiatalabb életkorokban kezdhették meg, mint a férfiak, következésképpen hosszabb szolgálati idő megszerzésére nyílt módjuk. A férfiaknál a kivándorlás gyakran fiatal korban, huszas életéveik elején történt (az 1956-os kivándorlók kétharmada férfi volt, és az összes kivándorló több mint fele 25 éven aluli), ezért esélyük sem volt legalább tíz év magyarországi szolgálati idő megszerzésére.

Vélelmezhető az is, hogy a fogadó országokban alacsonyabb női munkabérek, a bevándorlókat sújtó magasabb munkanélküliség, a

* A kutatás az MTA Bolyai János Kutatási Ösztöndíj keretében zajlik.

háztartásbeli családi állásban leélt hosszabb életévek következtében jóval alacsonyabb a kinti nyugdíjuk a fogadó ország átlagához képest. Emiatt a nők inkább rászorultak arra, hogy igényeljék a magyar nyugdíjat is. A rászorultságukra további érv, hogy a nem saját jogú (hozzátartozói) ellátásokat is inkább nők veszik igénybe. Ellenpólusként szórványosan az is előfordulhatott, hogy a sikeres és nagy jövedelemmel járó kinti életpályát befutó férfiak jogosultságuk ellenére sem kérnek magyar nyugdíjat.

Jelentősebb tényező lehet a családgyesítés jelensége, amikor a korábban kivándorolt vőlegényt (férjet) a menyasszony (feleség) a fészekrakás után, későbbi időpontban követi. Végezetül nem feledkezhetünk el a kivándorlási előzmények nélküli külföldi házasságkötések szerepéről sem.

A külföldön élő magyar nyugdíjat kapó nőknek a férfiakénál magasabb aránya nyilvánvalóan összefügg a nők hosszabb élettartamával. Az összefüggés a kibocsátó országra és a fogadó államokra egyaránt igaz.¹

Az idősök vándorlása a Földet behálózó folyamattá válik ugyan, de méreteiben nem hasonlítható az aktív korú népesség nemzetközi

migrációjához, vagy az urbanizáció egyes ciklusaihoz kötődő belföldi népességmozgásokhoz. A Föld sok országában egyrészt kevesen érik meg a nyugdíjas kort, másrészt a társadalombiztosítási rendszer kevésbé fejlett, esetleg teljesen hiányzik. Tehát eleve kisebb a bázis, mint az aktívak vándorlása esetében.

A Magyarország határain túl élő, magyar nyugdíjban részesülő sajátos sokaságot képviselnek. E szubpopuláció csak egy szelete a külföldön élő, nyugdíjas-korú magyar emigránsok egészének. Számuk az ezredforduló óta töretlenül emelkedett, 2006-ban elérte a 18 655 főt. Egy részük az 1970-es és különösen az 1980-as évtized legális (turista) útlevéllel távozók közül került ki, akik között már nagy számban voltak középkorúak, tehát 10–15 éves időtartamú aktív magyarországi munkavégzés után kivándorló személyek. A többséget nagy valószínűséggel mégis az 1956-ban, vagy azt megelőzően kivándoroltak teszik ki. A kivándorlók között folyamatosan a férfiak voltak többen, de a két nem közötti – általánosan megfigyelt – eltérő élettartamok miatt a külföldön élő magyar állami nyugdíjasok között magasabb a nők aránya: 2000-ben 53%-ot, 2006-ban 57,2%-ot tett ki.

Illés Sándor *NKI*
illes@demografia.hu

KITEKINTÉS

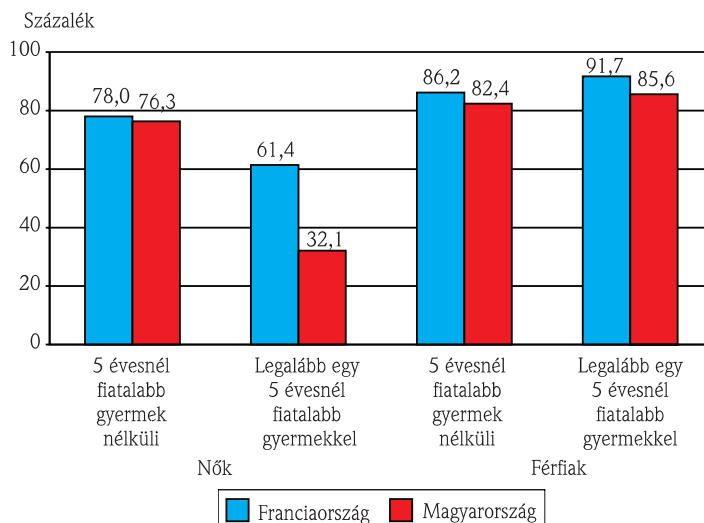
Munkavállalás kisgyermek mellett Franciaországban*

Franciaországban 1994-ben terjesztették ki a második gyermekre a három évi fizetett szabadságot, amely korábban csak a harmadik gyermek után járt. Az első gyermek megszületése után – a 16 hetes szülési szabadságon kívül – ekkor még semmilyen egyéb fizetett szabadságra nem volt törvényes lehetőség. 2004-ben vezették be a magyar GYES-hez, illetve GYED-hez hasonló gyermekgondozási szabadságot, amelynek hossza hat hónap, és már az első gyermek után igénybe veheti az, aki a szülés előtti két évben rendelkezett társadalombiztosítási viszonyal.

A gyermekgondozási szabadságot elejétől fogva alanyi jogon lehetett részmunkaidővel kombinálni, függetlenül a gyermekek számától. Ilyen esetben a nevelési szabadságért kapott juttatás összege a vállalt munka mennyiségétől függően úgy csökken, hogy anyagilag jobban megérje munkát vállalni, mint teljes időben a családdal foglalkozni. Abban az esetben, hogyha a szülő – pontosabban a nő, hiszen Franciaországban is többnyire ők felügyelik és gondozzák a kisgyerekeket – akár rész-, akár teljes munkaidőben visszatér a munkaerőpiacra, a gyermek felügyeletének biztosításához hozzájárulást kap, amelynek összege függ a jövedelemtől, a gyermekek számától és az igénybe vett felügyelet formájától.

Mindezen tényezők egyrészt lehetővé teszik a nők számára, hogy – a második gyermek után – választ hassanak a főállású anyaság és a fizetett munka között, másrészt a részmunkaidős lehetőség megkönnyíti a gyermekvállalás és a munkavállalás összeegyeztetését. Harmadrészt a különböző támogatások hozzájárulnak ahhoz, hogy a családot ne érje aránytalanul nagy anyagi megterhelés a gyermek megszületése miatt. Ugyanezt a célt szolgálják a lakástámogatások, az adókedvezmények, és számos egyéb, többnyire szociális alapon igényelhető juttatások.

Több kutatás kimutatta, hogy ezek a kedvezmények szerepet játszanak egyrészt abban, hogy Franciaországban viszonylag sok gyermek születik,

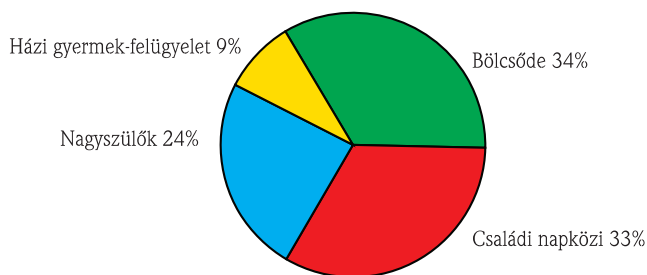
1. ábra. A nők és a férfiak foglalkoztatottsága Franciaországban és Magyarországon a gyermekek száma és életkora szerint 2002-ben

Forrás: Commission of Europe, 2003. Minta: 25 és 44 év közötti nők és férfiak.

másrészt abban, hogy a francia nők kisebb hányada vonul vissza a gyermek megszületése után a munkaerőpiacról, mint sok más európai országban. Azoknak a nőknek a foglalkoztatási rátája, ahol a családban legalább egy öt évnél fiatalabb gyermek van, alig fele olyan mértékben esik vissza, mint Magyarországon. Mindeközben a férfiak foglalkoztatása mindkét országban növekszik (1. ábra).

A gyermekfelügyelet megoldása komoly problémát jelent minden olyan családban, ahol a szülők dolgoznak. Franciaországban a szülőknél, a nagyszülőknél vagy más családtagon kívül általában háromfajta megoldás kínálkozik arra, hogy a család, fizetett formában, megoldja a gyermekek napközbeni felügyeletét:

* A szerző – a párizsi INED (Institut national d'études démographiques) Ph.D. hallgatója – 2008 márciusától három hónapot töltött az NKI-ban, hogy adatokat gyűjtsön disszertációjához. Témája a francia és a magyar gyermekvállalás összehasonlítása a nők munkavállalásának függvényében.

2. ábra. A gyermek számára legelőnyösebb felügyeleti forma kisgyermekes dolgozó francia szülők szerint

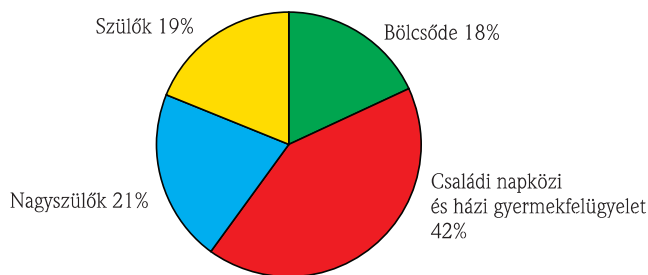
Forrás: Damon et al.: „Les opinions sur les modes de garde des jeunes enfants. Données CREDOC”, L'essentiel, n°11, CNAF – DSER.

- rábízhatják a gyermeket bölcsődére;
- vigyázhat rá fizetett gondozónő a saját lakásában családi napközi keretében (az esetek 99%-ában nőkről van szó, ezért a gondozónő kifejezés);
- gondoskodhat róla fizetett gondozónő a gyermek otthonában házi gyermekfelügyelet keretében.

A családokat érintő anyagi kiadás szempontjából nem egyenlő a három intézményi forma. A bölcsődék ugyanis kifizetődőbbek az alacsony jövedelmű családok számára, mivel a térítési díj a család jövedelmének 10%-át teszi ki. Családi napközi igénybevétele esetén viszont adókedvezmény jár, ami az adófizető és ezen belül is a magas jövedelmű családoknak kedvezőbb. Ez esetben a gondozónő díja általában több család között oszlik meg, hiszen átlagban három gyermekre vigyáz egyszerre. A házi gyermekfelügyelet keretében csak egy család fizeti a gondozónőt, így ez a legköltségesebb megoldás, hogyha csak egy gyermek van a családban. Ez a nagycsaládok számára kedvező, amikor egy fizetett munkaerő gondoskodik az otthon lévő összes gyermekről.

A bölcsődék jó hírnek örvendenek, sokszor a legképzettebb szülők is ezt a megoldást részesítik előnyben, mivel magas színvonalú ellátást biztosítanak a kisgyermek számára. Ennek megfelelően, ha megkérdezik a kisgyermekes szülőket, hogy a gyermekek számára mi a legjobb gyermekfelügyeleti forma abban az esetben, ha mindkét szülő dolgozik, 34%-uk a bölcsődét jelöli meg. Majdnem ugyanennyien említik a családi napkőzit, és csak 24%-uk a nagyszülőket (2. ábra).

Noha a szülők szerint a bölcsőde a legjobb a gyermeknek, helyhiány miatt csupán töredékük kap – elsősorban a párizsi régióban, illetve a városban élők – ténylegesen helyet. Így a foglalkoztatott szülők elsőszülött gyermeke az esetek 42%-ában fizetett gondozónővel (az esetek döntő többségében családi napköziben) tölti élete első évének nagy részét napközben (3. ábra). A családi napközi előnye, hogy működése rugalmasabb, mint a bölcsődé. A szülők és a gondozónő megbeszélése alapján a gyermek akár késő estig

3. ábra. Munkavállaló szülők elsőszülött gyermekeinek napközbeni felügyelete az első életév során

Forrás: Enquête Famille et employeurs, 2004-2005, INED.

is ott maradhat, ha a szülők munkaideje ezt megkívánja, és akkor sincsen probléma, hogyha a szülő nem ér pontosan oda a megbeszélés időpontban gyermekéért, ellentétben a bölcsődével, mely szigorú rend szerint működik.

Annak ellenére, hogy munkavállaló szülőkről van szó, az esetek 19%-ában saját maguk vigyáznak gyermekükre. Erre főleg a részmunkaidőben, illetve az otthon dolgozó szülőknek van lehetőségük, továbbá azoknak a családoknak, amelyekben az apa és az anya munkarendje megengedi, hogy felváltva legyenek gyermekükkel.

Többváltozós elemzésekkel vizsgáltam, milyen tényezők befolyásolják, hogy a francia családok melyik gyermekfelügyeleti formát veszik igénybe első, illetve másodszülött gyermekük számára. Az eredményként kapott multinomiális logit modellek arra mutattak rá, hogy lényeges szerepet játszik a gyermek születési éve és hónapja, az anya életkora a szüléskor, az anya legmagasabb iskolai végzettsége, valamint a két szülő munkahelye.

A családpolitika hatását igazolja az az eredmény, mely szerint a gyermek felügyelete szempontjából döntő, hogy 1992 után, vagy előtt született-e. Az 1990-es évek elején ugyanis fontos intézkedéseket vezettek be. A családok 1991-től igényelhetnek támogatást gondozónő alkalmazására családi napközi keretében. Emellett az állam átvállalhatja a munkáltatót (ez esetben a családot) terhelő járulékokat. Mindez anyagilag vonzóvá tette ezt a szolgáltatást, és azzal a következménnyel járt, hogy tizenöt év alatt majdnem négyszeresére nőtt a képzett gondozónők száma. Eredményeim alapján az 1991 után született gyermekeket nagyobb eséllyel bízták fizetett gondozónőre első évükben, mint a korábban születettet, minden további tényezőt kontrollálva.

A törvényi változás megkönnyítette, hogy a családok fizetett munkaerőt alkalmazzanak, emellett lehetővé tette a szülők számára a munkavállalást azokban a régiókban is, ahol kevés a bölcsőde, és nem utolsósorban hozzájárult ahhoz, hogy a családok által alkalmazott gondozónő bejelentésre kerüljön.

Makay Zsuzsanna
zsuzsanna.makay@ined.fr

SZEMLE

Demográfia és népeségsszociológia

Szerző: Veres Valér
Presă Universitară Clujeană, 2006.
ISBN (10) 973-610-442-7,
ISBN (13) 978-973-610-442-8, 194 oldal.

„Veres Valér – a kolozsvári Babes-Bolyai tudományegyetem Szociológia tanszékének oktatója – olyan szakkönyvet kíván az olvasók kezébe adni, amely egyben egyetemi jegyzet azon hallgatók számára, akik a népeségstudomány rejtelmeivel ismerkednek meg, ugyanakkor olyan mű, amely elsősorban erdélyi vagy Erdély iránt

érdeklődő diákoknak és társadalomkutatóknak szól, mivel a demográfiai jelenségeket elsősorban az erdélyi, illetve az erdélyi magyarok példáján kívánja bemutatni, nem csupán a többségi, hanem a kisebbségi perspektívát is szem előtt tartva. Az olvasó meggyőződhet arról, hogy a népesedés erdélyi sajátosságai európai és világviszonylatban éppúgy értelmezhetők, mint romániai kontextusban.” – olvashatjuk a könyv borítóján.

Tartalom: 1. Bevezetés: a demográfia tárgya, felosztása • 2. A demográfia és népeségsszociológia adatforrásai • 3. A népesség száma és összetétele • 4. A népesség száma és összetétele Erdélyben és Romániában • 5. Népesedésméletek. A demográfiai átmenet elmélete • 6. Születések, termékenységi • 7. Születésszám és termékenység Romániában és Erdélyben • 8. Halálozások, halandóság • 9. A halandósági viszonyok alakulása és tendenciái • 10. A házasságkötések és válások

demográfiai vizsgálata • 11. A vándormozgalom demográfiai vizsgálata • 12. A nemzetközi vándorlás trendjei és sajátosságai • 13. A belső vándorlás trendjei Romániában • 14. Gazdasági aktivitás és foglalkozási rétegződés Romániában • Szakirodalom

Gyermekek: vágyak és tények

Dinamikus termékenységi elemzések

Szerzők: Spéder Zsolt és Kapitány Balázs
Életünk fordulópontjai. Műhelytanulmányok 6.
Budapest: KSH NKI, 2007. december, 215 oldal, 1000 Ft.

Tartalom: 1. A gyermekvállalási magatartásról LEÍRÓ ELEMZÉSEK • 2. Alapvető tendenciák: halasztás, párkapcsolati változások, mintaváltás • 2.1. A halasztó gyermekvállalási gyakorlat • 2.1.1. A halasztás jelenségének leírása a gyermekvállalás átlagos életkora alapján • 2.1.2. A halasztó magatartás kohorsz-specifikus leírása • 2.1.3. Időbeli változás a második gyermek megszületésének esélyében • 2.2. A párkapcsolati formák kapcsolata a termékenységi magatartással • 2.2.1. A párkapcsolatok változásának tendenciái • 2.2.2. Az első és második gyermek születésének párkapcsolati környezete • 2.2.3. A partnerkapcsolati életpálya indulásához köthető gyermekvállalási gyakorlat • 2.3. Az alapvető tendenciák összefoglalása • 3. A gyermekvállalási szándékok természetéről • 3.1. A gyermekvállalási szándékok mérésének lehetőségei • 3.1.1. Általában vett és időzírt gyermekvállalási szándékok • 3.1.2. Összesen kívánt gyermekszám • 3.2. Szándékolt, előrehozott és nem szándékolt gyermekvállalás • 3.3. A gyermekvállalási szándékok időbeli alakulása • 3.3.1. A következő gyermekre vonatkozó intenciók alakulása • 3.3.2. A befejezett termékenységre vonatkozó intenciók (az összesen kívánt gyermekszám) alakulása • 4. Gyermekvállalási szándék és gyakorlat – első közelítés • 4.1. A gyermekvállalási szándékok megfogalmazódása • 4.2. A gyermekvállalási szándékok teljesülése demográfiai és társadalmi ismérvek szerint • 4.3. Nem szándékolt és előrehozott gyermekvállalás • 5. Előnyök, hátrányok és gátak a gyermekvállalás során • 5.1. Az előnyök és a hátrányok mérlegelése • 5.2. Az egyes életkörülmény-elemek eltérő fontossága • 5.3. Az érzékelt külső elvárások

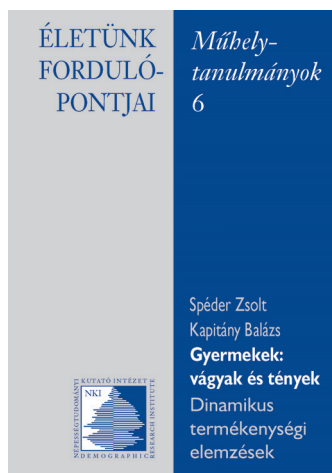
OKSÁGI ELEMZÉSEK • 6. Az anómia és a társadalmi tőke szerepe a gyermekvállalási szándékok kialakulásában • 6.1. Bevezetés • 6.2. Releváns elméleti közelítések • 6.2.1. A gyermekvállalási szándékokról • 6.2.2. Gazdasági tényezők és oktatás • 6.2.3. A gondolkodásmód változása • 6.2.4. Anómia • 6.2.5. Társadalmi tőke • 6.3.

Adatok, függő változók és a modell • 6.3.1. A bolgár adatok • 6.3.2. Az alkalmazott módszer • 6.3.4. Magyarázó változók • 6.5. Eredmények • 6.5.1. Az első gyermek: a szülővé válás szándéka • 6.5.2. Második gyermekre vonatkozó szándékok • 6.6. Összegző megfontolások • 7. A munkapiac és a pénzbeli családtámogatási rendszer hatása a gyermekvállalási tervek megvalósulására • 7.1. Feltételezett hatásmechanizmusok • 7.2. Kétváltozós összefüggések • 7.3. A szándékok realizálásának többváltozós modelljei • 7.3.1. Modellépítési szempontok és változók • 7.3.2. A modellekből származó eredmények • 7.4. A szándékolt és a nem szándékolt gyermekvállalás tényezőinek összehasonlítása • 7.5. Következtetések • 8. A szülővé válást befolyásoló értékek és beállítódások • 8.1. Elméleti közelítések és az eredmények értelmezését nehezítő körülmények • 8.1.1. A felhasznált elméleti közelítések • 8.1.2. Az eredmények értelmezésekor figyelembe veendő módszertani megfontolások • 8.2. Adatok, változók • 8.3. Eredmények

végzettségi szint szerint • Országos, iskolai végzettség szerinti halandósági táblák készítése • Az országos mortalitás alakulása 1986 és 2004 között • A halandóság területi különbségeinek alakulása 1986 és 2004 között • A népesség- struktúra átalakulásának hatása a halálozási egyenlőtlenségek változására

II. rész Halandósági különbségek a 30–64 éves népesség körében (halálokok szerinti elemzés) (Kovács Katalin) • Egyenlőtlenségek a minden ok szerinti halálozásban • Egyenlőtlenségek a daganatos halálozásban • Egyenlőtlenségek az emlőrákos halálozásban • Egyenlőtlenségek a keringési rendszer betegségei okozta halálozásban • Egyenlőtlenségek az ischaemiás szívbetegségek okozta halálozásban • Egyenlőtlenségek a kezelhető okok miatti halálozásban • Egyenlőtlenségek a külsődleges okok miatti halálozásban • A halandósági egyenlőtlenségek mértéke • Irodalom

Melléklet: 1. Az országos halandóság jellemzői iskolai végzettség szerint, 1986–2004 • 2. A 30

• 8.3.1. Az első gyermek megszületése • 8.3.2 A második és a harmadik gyermek születését befolyásoló kulturális tényezők • 8.4. Összefoglalás • Melléklet: Az adatállományról • Irodalom

Az életkilátások differenciálódása iskolázottság szerint, 1986–2005

Szerzők: Háblicsek László és Kovács Katalin
KSH NKI Kutatási jelentések 84, Budapest: KSH, 2007/1, 176 oldal, 1500 Ft.

Tartalom: Előszó • Módszertani bevezető
I. rész Halandósági egyenlőtlenségek: a várható élettartam és az elhalálozási valószínűségek alakulása (Háblicsek László) • Halálozások • Népesség • Népességi alapadatok • Aránymódszer a népszámlálások közötti interpolációra • Népességi korrekciók • Az előrebecslési modell • Területi népességi becslések az iskolai

éves korban várható élettartamok Budapesten és a nagyrégiókban összevont iskolai végzettségenként, 1986–2004 • 3. A 30 és 65 éves kor közötti elhalálozás aránya Budapesten és a nagyrégiókban összevont iskolai végzettségenként, 1986–2004 • 4. A halandósági egyenlőtlenség mutatói I: rátaarányok • 5. A halandósági egyenlőtlenségek mutató II: disszimilitás-index, 30–64 éves népesség • 6. A halandósági egyenlőtlenségek mutató III: többlethalálozási index, 30–64 éves népesség.

Demográfia 2007

A Demográfia az MTA Demográfiai Bizottsága és a KSH Népeségtudományi Kutató Intézet folyóirata. Megjelenik negyedévente. Szerkesztőség: Spéder Zsolt (főszerkesztő), Óri Péter (felelős szerkesztő), Háblicsek László (szerkesztő), Kamarás Ferenc (szerkesztő)
Előfizetési díj egész évre 1040 Ft.

A Demográfia 2007-os számaiban megjelent tanulmányok és közlemények:

Dövényi Zoltán: A belföldi vándormozgalmak strukturális és területi sajátosságai Magyarországon • *Durst Judit:* Több a kára, mint a haszna: születésszabályozás a „gettóban” • *Faragó Tamás:* Történeti mutatószám az „emberi fejlődés” ábrázolására Magyarországon (1910–2001). Elemzési kísérlet • *Gödrö Irén:* A bevándorlókkal szembeni attitűd és az egyéni értékeállítás összefüggései • *Hablicsek László:* Kísérleti számítások a roma lakosság területi jellemzőinek alakulására és 2021-ig

történő előrebecslésére • *Hablicsek László:* Népeségünk következő évtizedei – különös tekintettel a területi különbségekre • *Janky Béla:* A korai gyermekvállalást meghatározó tényezők a cigány nők körében • *Kiss Tamás – Csata István:* A magyar népesség előreszámításának lehetőségei Erdélyben • *Klinger András:* A halandóság társadalmi különbségei Magyarországon a XXI. század elején • *Kovács Eszter – Piko Bettina:* Válságban a család? Középiskolások párkapcsolati preferenciái • *Monostori Judit:* A

korai nyugdíjazás jelensége és annak társadalmi meghatározottsága • *Pongrácz Tiborné:* A gyermekvállalás, gyermektelenség és a gyermek értéke közötti kapcsolat az európai régió országaiban • *Tóth Olga – Dupcsik Csaba:* Családok és formák – változások az utóbbi ötven évben Magyarországon.

Az NKI kiadványai megrendelhetők:

Kardulesz Ferencné NKI

kardulesz@demografia.hu

NAPTÁR

NKI Manréza

Az NKI munkatársai kétnapos intézeti értekezletet tartottak 2008. február 25–26-án Pilisborosjenőn.

Program: 2007. évi intézeti szakmai beszámoló (Hablicsek László) • Nemzetközi finanszírozási kutatási programok 2008-ban (Spéder Zsolt) • Hazai finanszírozási kutatási programok 2008-ban (témavezetők) • Fő demográfiai kutatási problémák a termékenység/párkapcsolatok, a migráció, a halandóság és egészségi állapot, valamint az öregedés területén (Spéder Zsolt, Melegh Attila, Kovács Katalin, Daróczi Etelka) • Az elmúlt év legérdekesebb kutatási eredményei 10 percben (kutatók) • A panelfelvétel első két hullámának hasznosítása az intézeti kutatásokban (Kapitány Balázs) • Munkacsoport-megbeszélések: Panel, Migráció, Halandóság és egészségi állapot (Spéder Zsolt, Tóth Pál Péter, Kovács Katalin) • A munkacsoport-megbeszélések tapasztalatai. Kötetlen beszélgetés az NKI jelenlétéről, a kutatások hasznosulásáról, a kutatási eredmények mennyiségéről és minőségéről.

Szorgos háttér

Teljes összhang

Hollós Marida előadása

A Brown University antropológus professzora *Társadalmi különbségek a gyermekről vallott nézetek terén a poszt-szocialista Magyarországon* címmel tartott előadást az NKI meghívására 2008. március 27-én a KSH Fényes Elek termében.

További információ: marida_hollos@brown.edu.

50+ marketing konferencia

A Magyar Fogyasztó Platform az ezüstgenerációról szóló ismeretek összegyűjtésével kívánta felhívni a figyelmet az ötven felettiek korosztályára 2008. április 2-án a Vista Rendezvényteremben. *Program:* Megnyitó (Iglódi Csaba) • Életstílus, vásárlóerő, fogyasztási szokások – a számok tükrében (Kozák Ákos) • Idősek a jövő (Gesztai Péter) • Médiaipiaci körkép – európai 50+ trendek (Bíró Gábor) • Hogyan szerepel az 50+ korosztály a reklámokban? (Hargitai Lilla) • A lázadó generáció (Nemes Juli) • Végre itt a régóta megérdemelt szabadidő! (Albel Andor) • Dove Pro Age (Zelenák Katalin) • Akiknek már régóta fontosak – OTP (Hild Imre) • Információ – kommunikáció 50-en túl – internet, mobil (Kiss Gábor és Dombi Gábor) • A konferencia zárása (Iglódi Csaba)

További információ: www.magyarfogyaszto.hu

Ezüstkor – Időskorúak Magyarországon – Aktív öregedés

Ezzel a címmel rendezett konferenciát 2008. április 3-án a KSH Életszínvonal- és Munkaügyi-statisztikai főosztály a Hivatal Keleti Károly termében.

Program: Megnyitó • Aktív öregedés – Tervek és valóság • Egészségesen várható élettartamok (Faragó Miklós) • Aktív időskor (Barabás Tiborné) • Hosszú távú nyugdíjtervek, 2013–2050 (Simonovits András) • Aktív korúak nyugdíjban (Monostori Judit) • *Életkörülmények*

– *Szubjektív jólét* • Szubjektív vélekedések a sikeres öregedésről (Illés Sándor) • Az idős korúak utazásainak szerepe a szubjektív jólét tükrében (Michalkó Gábor) • Az idős korúak mobilitása (Giczi Johanna) • *Életkörülmények – Fogyasztás és pénzkezelés* • Tartalék a mára – időskorúak pénzkezelési szokásai (Dénes Attila) • A nyugdíjas háztartások jövedelmi és fogyasztási jellemzői (Huszár Ákos) • Nyugdíjasok szegénységi kockázata (Salamon Pálné) • *Hozzászólások, vita, zárszó*

Blaskó Zsuzsa Ph.D. védése

Az NKI tudományos munkatársa nagy sikerrel védte meg *Származási hatások a munkapiacra? A társadalmi egyenlőtlenségek iskolarendszere kívüli átörökléséről* című Ph.D. értekezését 2008. május 7-én a Corvinus Egyetemen. A témavezető Róbert Péter, az opponensek Fodor Éva és Varga Júlia voltak. Gratulálunk! (A diszsertáció rövid összefoglalója a 2–4. oldalon olvasható.)

Munkaerő-vándorlás Közép-Európában

Heikki Mattila, a Nemzetközi Migrációs Iroda Közép- és Kelet-Európai Regionális Irodájának projekt menedzsere az NKI meghívására 2008. május 8-án, a KSH Keleti Károly termében tartott előadást.

További információ: www.iom.hu

KorFa – népesedési hírlével

ISSN 1586-7684 • Kiadó: KSH Népeségtudományi Kutató Intézet • Cím: 1024 Budapest, Buday László u. 1–3. Telefon: 06-1-345-6449 • Fax: 06-1-345-1115 • Felelős kiadó: Spéder Zsolt igazgató • Szerkesztő: Daróczi Etelka daroczi@demografia.hu • Telefon: 06-1-345-6629 Terjesztő: Kardulesz Ferencné • kardulesz@demografia.hu • Telefon: 06-1-345-6664 • Tipográfia és tördelés: Élőfej Bt. elofejb@citromail.hu • Megjelenik évente 4 alkalommal.